

Filosofie lijkt een vreemde eend in de bijt van het bedrijfsleven. De filosoof die allerlei onderwerpen en vraagstukken diepgaand wil bespreken, staat ogenschijnlijk op gespannen voet met de gehaaste organisatie en zijn gestresste manager. Maar daarin ligt tegelijkertijd ook zijn toegevoegde waarde: stilstaan en bevragen. Na het boek 'Vrije Ruimte' dat in 2003 verscheen, zijn de drie auteurs nu met een praktijkboek gekomen.

Een aanrader voor iedereen die concreet met filosofie in de praktijk aan de gang wil.

In 'Vrije ruimte praktijkboek' geven Jos Kessels, Erik Boers en Pieter Mostert 75 zogenaamde 'praktijkwijzers': oefeningen die aanzetten tot actie. Deze oefeningen zijn niet zomaar achter het bureau geschreven maar in de praktijk tot stand gekomen en geprobeerd. Er zijn vier soorten praktijkwijzers:

1. dialectica, waarbij het voeren van het onderzoeksgesprek centraal staat;
2. retorica, waarbij het gaat om anderen aan te spreken;
3. grammatica, waarbij het gaat over de keuze van woorden;
4. ethica, waarbij meesterschap nagestreefd wordt.

De oefeningen zijn oplopend in moeilijkheidsgraad gerubriceerd en worden ingeleid met een korte beschrijving. Juist die korte inleidingen op de oefeningen vond ik erg sterk: to the point, erg duidelijk, geen woord te veel en met de nodige humor. De lezer krijgt per praktijkwijzer een aantal stappen aangereikt die hij achtereenvolgens kan ondernemen om de oefening te voltooien.

Een mooie oefening vond ik die met de titel 'Tegenspreken'. Hebben we er wel eens bij stilgestaan hoe we anderen tegenspreken? Waarschijnlijk onvoldoende. Om die leemte op te vullen, kunnen mensen met deze oefening leren hoe ze anderen kunnen tegenspreken. Niet door dwars te liggen, maar door heldere argumenten op te stellen die voorzien zijn van een duidelijk standpunt, waarop vervolgens repliek wordt gegeven door de ander.

Wat het boek zo aantrekkelijk maakt, is mijns inziens het mooie evenwicht tussen voldoende uitleg en loslaten. De auteurs weten de valkuil te vermijden dat ze bij hun favoriete oefening gaan uitweiden en de lezer kwijtraken door de eventuele theoretische beschouwingen. Niets van dat alles: het boek is laagdrempelig en goed te begrijpen. U krijgt voldoende houvast mee om aan de gang te gaan: inleiding, de stappen, een paar aanwijzingen en tot slot, voor wie er maar geen genoeg van kan krijgen, extra literatuurtips.

Het wordt de lezer allengs duidelijk dat er veel meer variatie is aan te brengen bij bijvoorbeeld het voeren van een dialoog. De Socratische dialoog kan weliswaar gezien worden als de basisvorm, maar daar zijn veel varianten van af te leiden. Voor opleiders, adviseurs en andere functionarissen die een begeleidende rol hebben, is het om die reden een zeer prettig gegeven dat er nu een praktijkboek is dat alternatieven op een thema biedt. De auteurs zijn er op een knappe manier in geslaagd om met beknopt en helder taalgebruik een rijkdom aan reflectieoefeningen op te stellen.